

GLASILO NEZAVISNE DELAVSKE STRANKE JUGOSLAVIJE

Izhaja vsak četrtek. — Uredništvo in upravništvo: Karl Marksa (preje Turjaški) trg št. 2, prilličje. — Naročnina za mesec 4, četrletno 12 Din. — Dopisi se ne vračajo.

Štev. 17.

LJUBLJANA, četrtek, 9. avgusta 1923.

Leto I.

Beli teror v Sloveniji.

Orožniki v službi trboveljske družbe. — Militarizacija železničarjev. — Vojaška diktatura in preki sod na železnici.

Ko so se razbila zadnja pogajanja vsled iridovratnosti trboveljske družbe, so zastopniki rudarjev izjavili, da bodo skrbeli za red in mir v revirjih, kakor tudi za to, da se bodo v rovih opravljala vsa najnujnejša dela. S tem, da so celih 18 dni držali dano besedo, so rudarji pokazali, da hočejo samo večji kos kruha in da je perfidna laž, vse namigivavanje trboveljske družbe, da se skriva za zahtevami politično-komunistično ozadje. Ker so rudarji cel čas v vseh revirjih vzdržali absoluten red in ker se ni nikjer pripetil niti najmanjši incident, da bi oblasti imele povod za kakršnokoli intervencijo, je pričela izzivati trboveljska družba sama, ker hoče provocirati nemire. Pričetkom tega meseca je razglasila, da bo odpustila vse delavce, ki bi se v 48 urah ne povrnili na delo. Rudarji se tudi s to očitno provokacijo niso dali zavešiti in so ostali mirni. Trboveljska družba je šla še dalje in v Koročevju je pričela izganjati iz stanovanj profizakonito in protipostavno rudarje, samske in oženjene. Pri tej nasilni akciji ji pomaga okrajno glavarsvo in žandarmerija, ki izpolnjuje vse želje znanega inž. Biskupskega, ki je prepojen z ruskimi carističnimi metodami kontrarevolucionarjev postopajo z delavstvom. Mirnim delavcem grozi okrajno glavarsvo s prisilnim izgonom brez zakonite podlage, le na željo proslulega Biskupskega. Le energični intervenciji s strani delavskih zastopnikov se je posrečilo, preprečiti te nakane Trboveljske družbe in pomiriti rudarje, katere je lak nastop Biskupskega silno razburil.

Vlada in Trboveljska prem. družba igrala nevarno igro. V revirjih je danes še mir, nikdo se še ni dotaknil rudniških naprav. Na nasilja pa lahko Trboveljska prem. družba dobi odgovor, katerega ne

bo lahko prebolela in pozabila. Potrpežljivost ima tudi svoje meje. Odgovornost bo morala nositi družba in pa vlada, ki jo podpira.

Se z večjim nasiljem kot pri rudarjih, se nastopa proti železničarjem, ki so 3. avgusta (za drugo obletnico zakona o zaščiti države) zastavkali 24 ur, da tako vzbudijo vlado iz njenega spanja. Vlada se je sicer prebudila in posegla po sredstvu, ki ne more trajno zadušiti obupnih klicev železničarjev po zboljšanju sedanjega nevdržnega stanja. Vlada, katere sposobnost obstoji samo v nasilju proti delavskemu razredu, je odredila militarizacijo, ki je pravzaprav proglaš prekega sode za železničarje. V nalepljenih razglasih se objavlja, da se bo obravnavalo vse pogreške in prestopke osebja po vojnih predpisih in vojnem zakonu, da se ukinejo vsi dopusti, tudi bolniški in da so vsi železničarji podrejeni svojemu vojaškemu komandantu.

S takimi razglasi vlada ne bo pomirila lačnih želodcev železničarjev in njihovih družin, niti ne more s silo zadušiti borbe železničarjev za svoj obstanek. Vlada s tem samo napenja že ilak napel lok in bo morala ljudi nositi posledice takega postopanja.

Z bajoneli se ne da kopali premoga, z bajoneli se ne da vzdrževali prometa, z bajoneli se ne da vladati. Predno človek pogine gladi, se posluži vseh sredstev, da se ohrani pri življenju. V boju za svoj obstanek se človek tudi bori, ubija in razbija, kolje in zažiga. Smrt mu je rešiteljica, zato grožnje z bajoneli in ječami ne morejo prestrašiti sestradanih in golih.

S svojim nastopom je vlada pokazala, da so vse lepe obljube bile podla laž in varanje. Zato naj se ne čudi nihče, če bodo železničarji še bolj energično in nevstrašno šli v boj za svoje pravice in za izboljšanje svojega mizernega stanja.

Tisin duh in boj proti njemu.

Svetovna vojna je pomedla tri najbolj barbarske predstavitelje srednjeveškega samodržstva. Propadla je carska oblast v Rusiji, propadlo je nemško cesarstvo in propadla je najbolj katoliška monarhija, od sifilisa in alkoholizma, degeneriranih apostolskih vladarjev — zločincev iz hiše Habsburg. Pokazalo se je, da so le tri vladavine podprte le na bajonete in kanone, morale razpasli, ker z bajoneli se da sicer nekaj časa zadrževali izbruh nejevolje zaslužjenih podložnikov, toda z bičem psa ne boš prisilil, da te ljubi in z bajoneli v srca podložnikov pisani patrijotizem odpove ob prvi priliki, ko so bajoneli zaposleni drugod in nima kdo čuvali državljanskih čulov milih narodov — sužnjev.

Kako je vladal Tisza.

Stari nauk, da se na bajonelih ne da sedeti, so morali spoznati tako baljuška Nikolaj, kakor Viljem II. s svojim nemškim bogom in pa habsburške propalice, ki so zaslužjevale svoje narode z bajoneli ter s prižnicami in spo-

vednicami katoliške cerkve. S propadom teh nasilnih, krvavih vladarskih rodbin, ki so »po božji milosti« se kopale v krvi, je doletela zaslužena kazen tudi njihovega krvnika, zloglasnega ogrskega grofa Tiszo. Ime Tisza je za večne čase ovekovečeno v zgodovini. Ime Tisza pomeni — program. Grof Tisza je bil najbrutalnejši valpet imperijalistične madjarske buržuazije, najbolj jasno je bila v njem izražena vsa brutalnost mladega madjarskega kapitalizma. Buržuazija zapadnih evropskih držav je bolj zvita, rafinirana, ona zakriva svoje zaslužjevanje s krinko zakonitosti, Tisza je delal odkrito, vsako sredstvo mu je dobro došlo, v polbarbarski Madjariji ni rabil makijavelističnih zvijač. Na zunaj je zastopal Tisza avstroogrski imperijalizem, čigar cilj je bil spremeniti cel Balkan v kolonijo budimpeštanskih bankirjev; v notranjosti je bil eksponent najbrutalnejšega centralizma in zatiranja nemadjarjskih narodnosti, najhujši krvnik madjarskih kapitalistov, ki je uporabljal vsa sredstva, da je zatrl vsako gibanje mestne-

ga proletarijata in malih kmetovalcev, ki so na Madjarskem živeli slabše življenje nego psi madjarskih grofov. — Tisza je imel dve sredstvi s katerimi je vladal, žandarje in zlato. Kdor se ni hotel ukoniti in ni bil doslopen podkupljenju, bodisi z denarjem, bodisi z z dobro službo ali s koncesijami, la je moral pač v zapor in če treba tudi na vislice. Ogrska sodišča so postala »znamenila« po celem svetu, ker ogrski sodniki so bili mojstri v tem, da so na Tiszov mig iznašli celo šumo paragrafov, da so lahko obsojali nasprotnike Tisze, kakor nasprotnike mažarske države, kakor veleizdajalce. In če ni šlo drugače, se je že dobilo za dober denar kakega Nasliča, ki je fabriciral polrebne dokazilne dokumente, če treba se je kupilo ljudi »odlične znanstvenike« Friedjungovega kova, ki so za dober denar ali za orden »znanstveno dokazovali«, da so to originalni dokumenti. Tiszi ni stal nihče na polu, opozicije ni hrpel in parlament (ker tudi Tisza se je vedno tolkel na prsa, da je demokrat in da vlada po parlamentarni demokraciji), si je izbral sam. »Ogrske volitve«, način kako je Tisza znal doseči s pomočjo žandarmerije, kupljivega časopisja, sodnij, golaža in alkohola, da je bil vedno izraz volje naroda lak, kakor volja grofa Tisze — so postale svetovno-znane. Tisza je bil zapovedal, da prebiva na Mažarskem samo en narod — Madžarski in milijoni Slovakov, Rumunov, Nemcev, Rusinov se postali »prolidržavni elementi«, ker niso hoteli in niso mogli izpolnjevati tega ukaza. Tisza je z uredbo reševal znanstvena vprašanja in vseučiliščem profesor ali vaški učitelj, ki ni učil Tiszove znanosti, je moral iz službe, kakor je moral iz službe sodnik, ki ni spravljal čez svojo vest, da bi sodil po Tiszovi pravici. Na drugi strani pa so njegove kreature po uradih in sodiščih dobivale dobre službe in lahko so gojufale ljudstvo, kakor so hoteli, le da so bili zvesti prislaži grofa Tisze, od svojih ljudi ni zahteval nobenih šol, nič izobrazbe — le slepo pokorščino. Sodniku in velikemu županu ni bilo treba znati ne zakonov, ne paragrafov, dovoljna kvalifikacija je bila za te službe — članska pristopnica Tiszove stranke. Kdor je hotel službe, koncesij, denarja, šel je v službo Tiszine stranke. Tisza je kupoval take mrle duše predvsem med inteligenco nemadžarskih narodov, da je lahko pred svetom rekel: »Glejte, vi pravite, da zatiram nemadžarske narode, la Slovak je veliki župan, la Srb je načelnik v ministrstvu, glejte hrvalsko stranko dr. Franka, kako je vnela za mojo politiko, glejte Dunderskega, največjega milijonarja srbskega, on je član moje stranke, glejte Hrvata Cuvaja, bana, ki je moj človek, glejte vse te srbske velike župane, ki služijo vnelo Kuhen-Hedervaryju in zvišeni naši državi«.

Tisza je mrtev, zadela ga je krogla, tedaj ko sta mažarski delavec in kmet vstala in zahtevala tudi za sebe pravico do življenja, v listem času predno so demokratske armade rumunske in češkoslovaške pripeljale na ogrsko novo Tiszo — Horthyja in zopet izročile mažarsko delovno ljudstvo v suženstvo peščice veleposesnikov in fabrikantov, ki so postavili Horthyjevo Mažarijo pod

posebno varstvo »Device Marije«, zraven tega pa pod bolj posvečno, ampak tudi bolj učinkovito varstvo Pronayovih moraljskih čel »oživljajočih Mažarov«.

Vse meščanske stranke v Jugoslaviji so Tiszove naslednice.

Velik del bivše Tiszove Mažarije je po vojni pripadel kraljevini SHS, ampak žalibože, je nam pripadla še ena dedščina in to je podedovali so naši državniki — Tiszovega duha. Stare babe in moderni inteligenti, ki beže iz težkega dnevnega boja v zaduhle kleli okultizma in mislike, vedo veliko povedati o strahovih in duhovih. Mi pa povemo le to, naj si naši državniki dobro ogledajo zgodovino Tiszove Mažarije in naj vedo, da delovno ljudstvo nima straha pred strašili in da bosla s svojo krepko pesljo delavec in kmet preganjal ta Tiszov duh, ki straši po Jugoslaviji. Pa ne samo Tiszovega duha, podedovali so tudi njegove kreature. Najprvo so se spravili jugoslovanski Tisze na komunistično stranko Jugoslavije, ki jim je bila edina nevarna opozicija, ki je vodila široke množice delavstva in malih kmetov v boj proti tej vojvotini Tiszariji. Tedaj je radikalno-zajedničarsko-klerikalna vlada začela proti njim boj po Tiszini metodi, v Zagrebu so razveljavili mandate delavskih zastopnikov in ko so železničarji zahtevali večji kos kruha, sta Korošec in ljubljanska avtonomna vlada Brejca, Remca in Gosarja na neoborožene množice pustila streljati. To je bil listi čas, ko so bili glavni predstavniki balkanskega režima Tiszovega kova g. dr. Anlon Korošec in stari Laginja, zajedničar. To je bilo tedaj, ko so v »avtonomni« Sloveniji pod samoznato klerikalno vlado delili klerikalni krogi težke milijone z demobilizacijskim blagom, dočim je delovno ljudstvo umiralo od gladi.

Druga faza SHS-Tiszarije je bila Pribičevićeva diktatura za časa radikalno-demokratske koalicije. »Obznana«, »Zakon o zaščiti države«, obešanje političnih osumljencev v dimnike, to so bile metode Pribičevića.

Trejlja doba »Tisza-ország« v Jugoslaviji. Pašič je s pomočjo demokratov in Radiča (ker je Radič je omogočil, ker so mu bili komunisti edina nevarna stranka, sprejelje Obznane in Zakona o zaščiti države) razbil organizacijo in stranko jugoslovanskega proletarijata, je vrgel demokrate iz vlade in začel se je pogajati z Radičem in s klerikalci. Ti so se mu lakoj ponudili in pozabili so na vso avtonomijo, samo da bi prišli k vladnim koritom, kakor so bili za časa Brejčeve vlade v Ljubljani. Pašič je pa videl, da mu klerikalci in tudi bosanski turški veleposesniki in hrvalska buržuazija ne bodo delali sitnosti in da je njihova opozicija zelo kralka in zelo poceni na prodaj, zato je, ko so mu klerikalci in begi omogočili sestavo samoradikalne vlade, razbil federalistični blok. Proti hrvalski kmečki republikanski stranki je začel nastopati z zakonom o zaščiti države (Radiča tepe z bičem, ki ga mu je la pomagal plesli sam!) Hrvatska buržuazija zapuščča Radiča in ustanavlja novo stranko, ki jo bodo vodili razni frankovci (bivši Tiszovi slugi) in hotel je celo s pomočjo Tiszovega krvnika srbskih kmetov in s pomočjo prostitutke Andro-

ličeve uprizorili grozoviti velezidajniški proces, ki pa je bil tako nerodno uprizorjen, da — so morali to misel opustiti. Klerikalci še govore o avtonomiji, v resnici pa vedno podpirajo radikalno vlado in se vedno umikajo bolj na desno — ker njihovi kapitalisti rabijo vlado za svoj kšefl. S pomočjo klerikalcev je Pašič izvedel nov vojaški zakon, 500% zvišanje zemljiškega davka in uradniški zakon, tako da bodo po tem zakonu uradniki morali postati radikali ali pa bodo pač preseljeni in bodo morali sami iti iz službe, če nočejo v Makedonijo. Pašič je vse svoje konkurenčne izigral in postal je — diklatör — s pomočjo slovenskih klerikalcev.

Le skupen boj slovenskih, hrvaških in srbskih delavcev in kmetov nas bo rešil Tiszovega duha.

Toda med ljudstvom raste duh odpore in kmet in delavec vidita jasno umazano igro, ki jo igrajo z njihovimi interesi. Delavno ljudstvo ve, da mora vreči današnji kapitalistični red, če hoče izgnati za vedno Tiszovega duha. Skupen boj delavca in kmeta, bo rešil oba njihovih izkoriščevalcev, kapitalistov. Delavcu tovarno, kmetu zemljo. Delavec in kmet, ki proizvajata vse dobrine, naj uživata sadove svojih žuljev. Danes živi na račun delavčevih žuljev slo in slo brezdelnežev, fabrikantov, posestnikov delnic, bankirjev in trgovcev, ki sami ne proizvajajo ničesar. Od dela kmeta pa se rede danes procesije prekupčevalcev, mešetarjev in izvoznikov ter bank, ki kupujejo od njega poceni njegove pridelke in potem z njimi verižijo ter delajo ogromne dobičke. Izdelki slabo plačanih tovarniških delavcev, pridelki kmeta, ki se muči noč in dan na polju in komaj preživijo sebe in družino z izkupičkom — oboji služijo kapitalistom, bankirjem, trgovcem in drugim verižnikom za sludene ogromne dobičke. Ti kapitalisti obvladujejo vse meščanske stranke in skrbe za to, da morata kmet in delavec plačevati ogromne davke kljub revščini in bedi, dočim oni bogataši ne plačujejo skoro ničesar. Polom meščanskih strank delajo take zakone, ki so v korist bogatašem, a v škodo delavcu in kmetu. Zato se morata delavec in kmet skupno boriti proti svojemu sovražniku kapitalistu in njegovim strankam. Radikali so taka kapitalistična stranka, ki zastopa veleposesnike in izvoznike ter banke, pri nas Jadransko banko, demokrali so stranka bankirjev in fabrikantov (Trboveljska družba, jese-niška družba, Praprotnikova banka itd.), pri klerikalcih vodijo glavno besedo kapitalisti (Polak, Remec, duhoven Juvan, ki je skupno z demokrali pri znamenem Žitnem zavodu, klerikalci zastopajo tudi interese velikih cerkvenih veleposesstev, kakor Pleterje, Stična itd. in se borijo proti temu, da bi ta veleposesstva dobili kmetje). Samostojneži so stranka velikih posestnikov in izvoznikarjev ter so glasovali za novi vojaški zakon, ki nalaga kmečkemu ljudstvu ogromna bremena. Kapitalistične stranke ščuvajo en narod proti drugemu, da bi tako ljudstvo preslepili, da bi se med seboj kregali slovenski, hrvaški in srbski kmetje, dočim bi v tem času slovenski in hrvaški ter srbski kapitalisti delali ogromne profite. Demokrali, radikali in samostojneži se bore za nadvlado srbskih kapitalistov. Klerikalci pravijo, da so za avtonomijo, pa so pri pogajanjih z radikali v Zagrebu pokazali, da s tem le lovijo volilce, ker pri pogajanjih so zahtevali le, da naj vlada imenuje nekaj klerikalnih advo-

katov za pokrajinske namestnike in velike župane — o avtonomiji pa še črhnilo niso. Ravno tako niso pri tistih pogajanjih, ki so se vršila v palači največjega zagrebškega vojnega bogataša, niti besedice črhnilo o odpravi zakona o zaščiti države in o razdelitvi veleposesstev med kmete (ker se boje za cerkvena in samostanska veleposesstva), rekli niso tudi besedice proti krivičnim davkom, ki jih danes plačujejo delavec in kmet, dočim bogataši in banke ne plačujejo skoro ničesar. Klerikalci govorijo o avtonomiji, v resnici pa podpirajo velikosrbski režim, kakor so to ravno zadnjič storili, ko so omogočili Pašiču, da je bil sprejet skrajno krivičen uradniški zakon. Za to uslugo čče bi klerikalci odšli iz dvorane z ostalo opozicijo, bi ostalo tam tako malo poslancev, da bi bila seja nesklepčna! so zahtevali od vlade le, naj se imenuje klerikalnega dr. Vodopivca v glavno kontrolo in naj se ne izroči poslanec Zebož, ki se je po Mariboru pretepal, sodišču. Radikali so jim oboje obljubili, dali pa le prvo. Tako je opozicija klerikalcev, ki pa bo sedaj še bolj ponižna, ker jim grozi vlada, da bo upeljala preiskavo glede demobilizacijskega materijala, s katerim so klerikalni kapitalisti verižili in oškodovali državo in ljudstvo za težke milijone.

Iz vseh teh vzrokov tudi narodne svobode ne bodo nikoli v stanu priboriti meščanske kapitalistične stranke. Le delavec in kmet, če bodele nastopila skupaj, bodele premagala velesrbski režim in priborila Slovencem in Hrvatom svobodo. Delavec in kmet hoče za sebe svobodo, privoščila jo pa tudi drugim narodom. Zato se borijo srbski kmetje in srbski delavci skupno s hrvaškimi, slovenskimi in makedonskimi kmeti in delavci proti današnjemu velesrbskemu režimu v svoji neodvisni delavski stranki Jugoslavije. Neodvisna delavska stranka Jugoslavije je danes edina stranka, v kateri se bore skupno kmetje in delavci vseh narodov Jugoslavije proti današnjemu velesrbskemu centralističnemu režimu za federativno zvezo balkanskih kmečko-delavskih republik. Če se bodo vsi delavci in kmetje, ki trpe pod današnjim krivičnim režimom v Srbiji ravno tako, kakor v Sloveniji in na Hrvaškem, združili v eno mogočno armado, si bodo priborili vso moč v državi in tedaj bodo ustanovili zvezo balkanskih kmečko-delavskih republik. V tej zvezi bodo tvorile Slovenija, Hrvaška, Vojvodina, Srbija, Bosna, Makedonija, Črna gora in Bolgarija samostojne kmečko-delavske republike, ki bodo popolnoma samostojne države in le liste stvari, ki so važne za vse skupaj, kakor obramba republike, zunanja trgovina, železnice itd., bo opravljala centralna vlada, ki bo sestavljena iz zastopnikov posameznih republik. V tej delavsko-kmečki državi bo res vladalo delavno kmečko in delavsko ljudstvo, ne pa banke in verižniki, kakor danes.

Zato vsak delavec in kmet v Neodvisno delavsko stranko Jugoslavije!

V boj za zvezo balkanskih kmečko-delavskih republik!

V boj proti kapitalu, ki danes izkorišča delavca in kmeta!

Slovenski delavec in kmet se bodele le v skupnem boju s srbskimi, hrvaškimi, makedonskimi in bosanskimi delavci in kmeti rešila današnjega gospodarskega in narodnostnega suženjstva!

V boj za stranko delavcev in kmetov, v boj za Neodvisno delavsko stranko Jugoslavije!

Proračunska seja ljublj. občinskega sveta.

Dne 31. julija in 2. avgusta je bil v razpravi prehodni proračun za drugo polletje 1923, ker bo odslej teklo proračunsko leto od 1. januarja do 31. decembra vsakega leta. V sled njegovega prehodnega značaja in vsled kralke dobe, ki je bila na razpolago za njegovo sestavlitev, la proračun še ne izkazuje popolnoma jasno smer proletarske občinske politike, ki jo zasleduje občinski klub NDSJ.

Glavno pozornost je obrnil naš klub socialno-političnim postavkam. Kakor je bil svoj čas sprejet naš predlog, da se ina ustvari poseben socialno-političen odsek, tako je bil sedaj sprejet

naš predlog, da se poslavi že v ta proračun posebni oddelek: »Socialna politika in higijena«. Lanski celoletni proračun je predvideval za socialno-politične izdatke 1,618.281 Din, dočim izkazuje sedanjí polletni proračun na socialno-političnih izdatkih 1,437.239 Din.

Posamezne socialno-politične postavke:

1. za brezposelne 150.000 Din;
2. za sirote žrtev padlih na Zaloški cesti (mesečna podpora za vsakega olroka do 16. leta 100 Din) 7.200 Din;
3. za zaščito dece 50.000 Din;
4. za socialno higijeno 20.000 Din;

5. za revne učence in učenke ljudskih šol 28.175 Din;

6. za onemogle 683.504 Din.

Socialno-politični izdatki predstavljajo preko 20% celokupnih izdatkov.

V stanovanjske svrhe se je investiralo 9 milijonov Din in se je sezidalo za ta denar, oziroma se še zida pet stanovanjskih hiš s 45 stanovanji. V ta stanovanja pridejo proletarske družine, delavci in nameščenci. Za mestno kopalnico ob Ljubljani, ki se je olvorilo le dni, se je investiralo 1.500.000 Din.

Za mesne delavce je predvidena posebna postavka za nabavo dežnih pla-

štev in za delavce po kanalih nabava škornjev in obleke.

Stoječ na stališču, da ima nositi javna bremena predvsem in v prvi vrsti kapitalistični razred, je bilo sklenjeno, da se imajo občinske doklade bankam in akcijskim družbam zvišati od 85 na 300%. Doslaj so plačale na leto 680.000 dinarjev občinskega davka, odslej bodo plačale 2.400.000 Din. Dalje se je zvišala občinska doklada srednji obrti od 85 na 200%. Doslaj je plačala 272.000 dinarjev, odslej pa bo plačala 640.000 dinarjev. Kapitalisti bodo morali plačati v drugem polletju ljubljanski občini 1.707.750 Din davka.

Režimlje sabotirajo novinarski kongres.

Kongres novinarjev, ki se je vršil v Ljubljani dne 4. do 6. avgusta, se ni mogel dovršiti, ker so raztrosili režimski časnikarji, posebno velesrbski gospod Stevo Kobasica vesti, da se seja ne vrši, tako da je večina novinarjev nasedla in ni prišla na sejo. Na tej seji bi morale biti sprejete te resolucije:

1. Kongres zahteva od vlade vpostavo diplomatskih stikov s sovjetsko Rusijo.

2. Kongres protestira najodločneje proti nezakonitemu preganjanju časopisja in proti gaženju svobodnega izraževanja misli (slučaj beograjske »Republike«). Postopanje je sramotno ne le za režim, temveč predvsem sramotno za celo državo, v kateri se ta preganjanja vrše in to še v letu 1923.

3. Kongres najodločneje protestira

proti preganjanju časnikarjev v Zagrebu, posebno proti njihovem izgonu (slučaj urednikov »Borbe« S. Miljuša, A. Čiliga, Hrovatin).

Te resolucije bi bile gojovo sprejele, ker so jih podpisali zaslopniki večine časopisja. Da bi to preprečili, so režimlje uporabili skrajno sečedno sredstvo — laži, da se ne vrši seja.

Razen tega so isti predlagatelji predlagali še resolucije:

1. Proti osebnim napadom.

2. Zahtevajo, da se liska pravilnik za novinarsko združenje.

V odbor je bil izvoljen za blagajnika sodr. Bairjevič (urednik »Radnika«).

Zavoljo postopanja režimcev so podali pa delegatelji resolucij oster protest in se bo o stvari še govorilo.

K problemu narodnega vprašanja v Jugoslaviji.

Najpopolnejše bo izveden socializem, kadar bo ves svet ena sama »gospodarska enota«. Tedaj se bodo najbolj izravnocesile potrebe posameznih dežel in tedaj se bo lahko najustemeljnejše uredila proizvodnja in razdeljevanje proizvodov. No, mi ne moremo skočiti direktno v ta dovršeni komunizem, temveč moramo preživeti daljšo ali krajšo fazo polkapitalizma ali takozvanega državnega kapitalizma. Zato si morajo proletarske skupine ustvariti svoje države, a iz gori navedenih razlogov morajo pri tem gledati na to, da bodo te države čim popolnejše »gospodarske enote«, in radi obramba te svoje proletarske države proti preostalemu kapitalizmu: tudi čim večje »gospodarske enote«.

Mi smo že zgoraj videli, da se »gospodarske enote« skoro nikoli — ali bolje rečeno sploh nikoli — ne ujemajo z narodnostnimi mejami. Iz tega pa sledi, da je sploh nesmiselno zahtevati nacionalne države, ako ne gre več za profit in ako naj ne bi bila »nacionalna država« samo varljiva fraza. Proletarijat more torej najprej zahtevati »gospodarsko enoto«, gospodarski sistem dežel, kakor se one geografično in gospodarsko ujemajo v celine in dopolnjujejo med seboj, ter poskušali šele na teh celinah, na teh gospodarskih enotah urediti narodnostno vprašanje.

To bo proletarijat lahko napravil iz dveh razlogov: 1. radi tega ker ne išče nikakega profita in radi tega gubi narodnostno vprašanje v njegovi državi svoj razredni značaj; 2. zato ker ima v svojem kmečko-delavskem sistemu, v delavsko-kmečki upravi države sposoben instrument za ureditev narodnostnega vprašanja.

Ako hočemo torej priteniti to teorijo na narodnostne in gospodarske razmere v Jugoslaviji, se moramo najprej vprašati, da li je Jugoslavija na današnjem svojem teritoriju in pri današnjem svojem gospodarskem in kulturnem razvoju »ekonomska enota«? Da ona to ni iz geografičnega stališča, zadostuje en sam pogled na zemljevid. Posamezne province Jugoslavije gravitirajo po svoji narodi v 3 različne pravce, o čemer mi na tem mestu ne moremo razpravljati. A, da ni Jugoslavija gospodarska enota po svojem gospodarskem in kulturnem razvoju, nam pokazuje najbolj današnja razdeljenost buržuazne politike v Jugoslaviji. V socialistični družbi bi Jugoslavija takoj

razpala v smeri svojih naravnih pravcev na svoje naravne komponente.

Ker smo odgovorili na to vprašanje v tem smislu, vidimo, da ne moremo vzeti Jugoslavije za podlago rešitve narodnostnega vprašanja ter da so tozadevna vprašanja, kakor jih je postavil »Radnik« v svoji številki II. 48, a priori napačna. Mi bomo pozneje videli, da ni makedonsko vprašanje s stališča sovjetske uslave nič bolj »zamotano« in »delikatno« — kakor prvi on — od vsakega drugega narodnostnega vprašanja. Ono je zamotano in delikatno samo s stališča kapitalističnega nacionalizma.

Toda če Jugoslavija ni »gospodarska enota« v našem smislu, se moramo dalje vprašati, da li je Balkan taka enota? Da li lahko vzamemo za podlago reševanja naših narodnostnih in gospodarskih vprašanj Balkan kot tak?

Razmere na Balkanu.

Balkan je geografična celina v kolikor se to tiče Balkana samega, t. j. balkanskega polotoka, južno od Donave, Save in Kotoru. Njegov najnaravnejši center bi bil Solun. Gospodarsko je on enota tudi z Rumunijo. K tej gospodarski enoti ne gravitira niti Slovenija, niti Hrvaška, niti Vojvodina, a v koliko bi hotela v tako gospodarsko enoto vstopiti danes sama Bosna, je šele vprašanje. Balkan je končno v vsej Evropi ekonomsko najmanj razvito ozemlje, in v koliko je on sposoben, da se v doglednem času sam organizira v federacijo socialističnih republik, bi nam mogla pokazati šele natančnejše ekonomske in kulturne analize, ki jo bo treba vseukor izvesti. Pri tem se je po navadi molče predpostavljalo, da bi tvorile takozvano balkansko federacijo: Rumunija, Jugoslavija, Bolgarska, Grška in Albanija ter mogoče tudi Carigrad in sicer vse države kol take. O tem — iz gori navedenih razlogov — ne more biti v doglednem času niti besede in to vsaj v toliko, v kolikor se to tiče Jugoslavije in Rumunije, ki so prav gojovo najmanj enotne države.

Balkan je zemlja z mnogo siromaštva, toda brez proletarijata v industrijskem smislu. Naslaja torej vprašanje v koliko bi mogli ti siromašni ljudje, mali kmetje, pauperji, vzdržati revolucijo in ubraniti svojo socialistično federacijo brez direktne in stalne pomoči srednjeevropskega industrijalnega proletarijata.

Podonavsko-balkanska (Sudobska) gospodarska enota.

Nedvomno pa bi bila dovoljna gospodarska enota ozemlje izmed Krkonšev, Krpatov, Črnega, Egejskega in Jadranskega morja. Nekateri so imenovali to ozemlje Srednjo Evropo, drugi jo imenujejo Podonavsko balkansko federacijo, a jaz jo na kratko imenujem »Sudoba« (Sudeti — Donava — Balkan). Končno je vseeno kako to imenujemo, samo da ne razumevamo pod Srednjo Evropo pojma, ki ga je ustvaril med vojno znani nemški imperijalist Naumann in da si pravilno predstavljamo, da bi morala biti to ena sama kmečko-delavska država, ki bi obsegala sedanjo Čehoslovaško, Avstrijo, Madžarsko, Jugoslavijo, Rumunijo, Bolgarsko, Grško in Albanijo, grške otoke v Egejskem morju in mogoče pozneje tudi Carigrad.

Na tej celini bomo imeli poleg vseh naravnih pogojev za ekonomsko življenje take socialistične federacije tudi potrebne duševne sile za njeno organizacijo in pred vsem proletarsko moč za obrambo tega ozemlja proti napadom zapadnega kapitalizma, ki golovo ne bodo majhni in redki.

Taka enota bi imela tudi mnogo višji duševni in moralni nivo in povsem drugo perspektivo v bodočnost, kar nam bo dala garancijo za to, da se ne bo znašla v njej ona strašna primitivna razdeljenost, ki jo vidimo danes povsod v našem političnem življenju in ki je gotovo plod svojega posebnega miljeja.

In sedaj lahko pristopimo k reševanju naših narodnostnih problemov.

Rešitev narodnostnega vprašanja po delavsko-kmečki vladi.

Ta teritorij (Sudoba) ima pred vsem dve posebnosti, ki mu dajejo svoje posebno obseženje:

1. Živi na njem več malih narodov, ki štejejo samo po par milijonov in ki so si po svoji velikosti več ali manj jednaki. Noben narod na tem ozemlju ne more zavzemati nekega izjemnega nadvladajočega stališča.

2. Ves ta teritorij je razdeljen na precejšnje število historičnih provinc, ki so si zopet po svoji velikosti prilično enake.

Nadaljna prednost tega ozemlja je, da je večina tega prebivalstva in teh provinc že živela skupno gospodarsko življenje, pa do gotove meje tudi skupno kulturno življenje, ter da si po strašnih izkušnjah nacionalistične politike, ki je vrgla vse le dežele v strašen gospodarski kaos, na novo želijo v skupno gospodarsko enoto. To potrebo čuti še posebno industrijalni proletarijat teh dežel, ki je radi nacionalistične razdelitve tega ozemlja vržen v brezposelnost, in sprejeli bi jo tudi z velikim veseljem drugi sloji, ki vsled povojne politike in razdeljenosti gospodarsko zelo trpijo (turadništvo, mali obrtniki).

Treba torej samo, da si pravilno predstavimo aplikacijo delavsko-kmečke ustave na te zemlje.

Predvsem zahtevamo za vse to podonavsko balkansko, odnosno sudobsko ozemlje en Centralni vladni organ, zvestavljen iz delegatov posameznih zveznih republik. Ta centralni organ si izbere svoj izvrševalni odbor. V kompetenco tega centralnega organa spadajo:

Uprava in ustvarjanje vse socializirane težke industrije, ki se bo izgrajevala načrtno po vsem ozemlju; uprava vseh surovin za težko industrijo, rud, premoga, volne itd. na ozemlju Sudobe; uprava in graditev vseh železnic, vodnih in suhih potov, ki zahtevajo čim praktičnejšo sistemizacijo za vse ozemlje. Vsi ti posli se bodo vodili iz ene same ekonomske centrale, ki bo imela za to vse potrebne oddelke.

Uprava in ustanavljanje novih kulturnih institutov in dajanje principijelnih smeri proletarski prosveti.

Obramba federacije delavsko-kmečkih republik, ujedinjenih v Sudobi.

Uprava politika in trgovina z inozemstvom.

Vsa druga vprašanja, kakor n. pr.: ljudska prosveta, kmetijstvo, socialna vprašanja, verska vprašanja, policija itd. bodo prepuščena v mejah socia-

lističnih principov, ki jih bo izdal centralni organ, posameznim nacionalnim republikam.

Toda tudi te nacionalne republike ne bodo ustvarjene toliko po ozemljih posameznih jezikov, temveč po svojih naravnih gospodarskih mejah in po željah posameznih skupin, po kulturnih stopinjah itd., torej po gospodarskih in socioloških principih. Kot take nacionalne republike predvidevam: Češko, Moravsko, Slovaško, Zakarpatsko Rusijo, Dunaj in Avstrijske republike po današnji razdelitvi, Madžarska, Vojvodina, Sedmograška, Rumunija, Rumunija brez Besarabije, Slovenija, Julijska Krajina, Hrvaška z ali brez Dalmacije, Bosna, Srbija iz predbalkanskih vojn, Črna gora event. s Hercegovino in južno Dalmacijo, Makedonija, Albanija s Kosovom in Metohijo, Bolgarska, Dobruđa, Trakija, severna Grška, Peloponez in posamezni otoki Egejskega morja.

Kdor je v stanju, da si pravilno predstavi aplikacijo delavsko-kmečke ustave na ves ta teritorij in na posamezne njegove dele nacionalne republike, ta vidi, da se bomo lahko izognili na ta način vsem narodnostnim nesporazumom, ki se pojavljajo danes med buržuazijami v neprilagodno centraliziranih kapitalističnih državah, kakor n. pr. v Jugoslaviji, v Rumuniji in Čehoslovaški. Taka razdelitev gospodarskih enot, ki ni nikaka razdelitev posameznih narodnosti in jezikov, ki oslonejo neprelgane skupine na sudobskem ozemlju in torej prava komasacija narodnosti in kultur, bo pravi mirovni faktor v notranjosti zveze sudobskih kmečko-delavskih republik. Posamezne nacije ne bodo torej nikjer prelrgane s carinskimi in kulturnimi mejami tako, da se bo lahko vsaka kulturna enota na vsem sudobskem teritoriju nemoteno po svoji lastni volji in svojem lastnem nacionalnem okusu kulturno razvijala.

Nekateri sodrugi me vprašujejo, da li si zamišljam tako razdelitev sudobskih republik kol defilivno?

Ne, tega mi ne zahtevamo in ne zahtevamo tudi, da naj bo ta razdelitev ravno taka, kakor smo jo gori naveli. To mi velja samo kot princip; natančna razdelitev pa je stvar sporazuma posameznih narodov, ki bodo tvorili to republiko. Mi n. pr. lahko sugeriramo Makedoncem, da je danes v njihovem interesu in v interesu nas vseh, da si ustvarijo oni svojo samostalno kmečko-delavsko republiko v sudobski zvezi; toda če oni tega nočejo in če se bodo hoteli na vsak način združiti s Trakijo ali Bolgarsko, jim mi tega ne moremo, ne smemo in nočemo braniti.

Poleg tega smo mi uverjeni, da bodo nekatere izmed teh republik prav kmalu uvidele, da so same zase premajhne, da bi mogle uspešno napredovati gospodarsko in kulturno in da bodo same zahtevale ujedinjenje z drugimi sorodnimi deželami. Mi bomo imeli v toku ekonomskega in kulturnega razvoja razvijanje gospodarskih in narodnostnih enot v pravcu navzgor, t. j. na večja ozemlja. Toda ta razvoj mora naslopiti popolnoma naravno, brez vsakega nasilja in roko v roki z gospodarskim in kulturnim razvojem. Mi nimamo nič proti temu, ako bodo tvorile n. pr. pozneje vse jugoslovanske dežele eno samo gospodarsko in upravno enoto ali n. pr. vse avstrijske dežele. Taka razdelitev, kakoršno smo se mi tu zamislili, odgovarja samo današnjemu stanju, današnji stopinji gospodarskega in kulturnega razvoja sudobskih dežel. Glavni cilj te razdelitve je, da se preprečijo notranja trenja med posameznimi narodnostmi in iz njiju ubije imperijalistični duh posameznih narodov in plemen, kakor n. pr. češkega v Češkoslovaški, srbskega v Jugoslaviji itd.

Narodne manjšine.

Preostaja nam torej samo še eno vprašanje, t. j. vprašanje narodnostnih manjšin v posameznih majhnih nacionalnih republikah, zakaj tudi v teh majhnih republikah bomo imeli še vedno narodnostne manjšine.

V proletarskih republikah izgubi nacionalno vprašanje pred vsem svoj

razredni značaj in se torej že radi tega nemore pojavljati v taki ostrošči, kakor se pojavlja v kapitalizmu. Proletarijatu se ni treba boriti niti za tržišča, niti za državne meje, da bi na ta način zavaroval svojo socialistično produkcijo in nima zaradi tega nikakega interesa več, da sovraži kakoršenkolisibodi jezik. Kljub temu pa ne smemo prezreti, da nam bo v prvem času marsikaj preostalo iz buržuazne dobe in buržuaznih manir, da bomo imeli v prvem času nedostajanje v proizvodnji in v socialistično mislečih intelektualnih silah pri posameznih narodnostih, pa moramo zaradi tega skrbeti takoj v začetku za to, da izprebimo vse stare navade, ki bi se ulegnile vlihotapili v naš novi sistem.

Največja garancija za narodnostne manjšine je v sistemu kmečko-delavske ustave same, ki pomeni največjo in najpopolnejšo avtonomijo občin in sličnih upravnih korporacij. Poleg tega so vse narodnostne republike, čludi v kulturnih vprašanjih avtonomne, vendarle v močnem sklopu proletarskih republik, z močno proletarsko javnostjo, s širokim proletarskim forum centralnega organa, ki bo zavzemal v takih vprašanjih mesto sodnika in čuvarja narodnostnih manjšin. Suverenosti nacionalnih republik se ne bo moglo pripoznati v tako dalekosežni obliki, da bi se ta centralni organ ne smel vmešavati v laka njihova notranja vprašanja. Navsezadnje pa tudi Sudobska zveza ne bo obstajala sama zase, ampak bo zopet v nekem večjem sklopu proletarskih držav, ki bo zopet od svoje strani vplival na notranje razmere Sudobske države, ker bo to skupen interes vsega svetovnega proletarijata.

Naposled pa je notranji mir odvisen v ogromni meri tudi od odgoje posameznih narodnosti v medsebojnih odnosih. Buržuazija je nalašč usiljevala manjšinam svoj jezik, samo da bi na ta način lažje ustvarjala nacionalistične zmešnjave v narodnostih in hujškala svoje konacionale kot privilegirano narodnost proti jeziku manjšin. Za Italijana v Trstu ali Nemca na Češkem je bila sramota, da bi bila se učila slovensko odnosno češko, torej jezik »inferiornih«, podvrženih narodnosti.

Socializem pojde ravno v nasprotnem pravcu v odgajanju mas različnih jezikov. Če bosta obstajala v eni in isti nacionalni republici ali v delu take republike dva jezika, tedaj se mora zahtevati, da se obe narodnosti učita v enaki meri drugi jezik, ker samo tedaj, kadar se bodo pripadniki različnih narodnosti, živeči na istem ozemlju direktno lahko sporazumevali in izpoznavali kulture svojih sosedov in način njihovega mišljenja ter njihove navade, se bodo tudi znali med seboj ceniti in spoštovati. Samo na ta način bodo lahko izgubili različni predsodki o kulturah manjšin, ki jih je buržuazija na umeten način spleta, da z njimi opraviči svoje razredno zasužnjevanje.

Zahtevam torej, da se učijo na Češkem vsi Čehi tudi nemško in vsi Nemci v ravno isti meri tudi češko; da se učijo v Julijski Krajini vsi slovenski delavci in kmetje tudi italijanski jezik in vsi italijanski delavci in kmetje v isti meri tudi slovenski jezik; da se učijo na Kosovu vsi Srbi arbanaški in vsi Arbanasi v isti meri tudi srbski itd., itd.

Samo na ta način bomo lahko zabrisali vsako sled predsodkov o privilegiranih in podrejenih kulturah.

To pa bo za proletarijat tudi ogromnega kulturnega pomena: na ta način se bo povečal kontakt med posameznimi kulturami, kar bo prav dobro učinkovalo na splošni kulturni progres proletarijata. To, kar je bilo buržuaziji zapreka in povod razdora, bo proletarijatu dobrodošlo sredstvo za udejstvovanje in širjenje njegove kulture v večjem, internacionalnem merilu.

Naravno je, da bo taka državna enota potrebovala tudi svoj posredovalni jezik, da bi na ta način olajšala zvezo med posameznimi oddaljenimi narodnostmi. Mi smo praktični ljudje in nikdo ne dvomi v to, da bo ta jezik oni, ki je že danes posredovalni jezik v Centralni Evropi, to je nemški. Toda on ne bo to v svojem

birokratskem smislu, t. j. kot »državni« ali »uradni« jezik. Nemščina se bo počela v vseh šolah Sudobske republike obliatno, ali kdor bo hotel občevali s centralo v svojem materinem ali nekem drugem jeziku, ta bo to lahko delal brez vsake težkoče.

In tu smo že na koncu našega problema.

Par pripomb k naši taktiki v narodnostnem vprašanju.

Samo še nekoliko besed in pripomb k taktiki v našem narodnostnem vprašanju. Ko sem prvič govoril v tem smislu o narodnostnem vprašanju, so me naši sodrugi iz Hrvaške, Vojvodine in Slovenije takoj razumeli in se ujeli z mano v misli, da je bila ideja Balkanske federacije ledaj, ko se je bila porodila, t. j. leta 1909, in v ledanjih razmerah, t. j. lik pred nacionalistično-imperijalistično vojno mlade balkanske buržuazije proti turškemu cesarstvu, dobra proletarska deviza, toda, da pomeni danes, v teh razmerah, samo še romantično fikcijo in nič več. Mi moramo razumeti nacionalno vprašanje dialektično z ekonomskega stališča in ne s stališča buržuazne nacionalistične romantike, a s tega stališča moramo tudi vršiti svojo propagando za njegovo končno rešitev.

Samo na tej podlagi se bo balkanski proletarijat in proletarijat centralne Evrope lahko uspešno boril proti neizogibnim novim vojnim konfliktom, ki nastanejo na Balkanu in v centralni Evropi.

Rešitev narodnostnega vprašanja v Jugoslaviji torej ni samo jugoslovansko narodnostno vprašanje. Ono prehaja meje Jugoslavije, ono je torej vprašanje Sudobske federacije in ta se bo torej morala baviti z njim in ga končno rešiti.

Kar se tiče poskusov posameznih narodnosti v Jugoslaviji za odstranitev svojih avtonomij (Hrvaška, Slovenija, Bosna, Črna gora) ali za popolno odcepljenje (Makedonija, Vojvodina), sem mnenja, da jih mora naša stranka — jasno naglašujoč svoj program državne ureditve — brezpogojno podpirati tudi tedaj, kar izgleda, da je to interes dotičnih lokalnih buržuazij.

Toda ne samo to: Delavci Jugoslavije se morajo potruditi, da prebudijo nacionalno zavednost pri posameznih podjarmljenih narodih, pri katerih le-ta še ni prebujena. Tako n. pr. Albanci na Kosovu in v Metohiji. Mi moramo zahtevati zanje izrecne šole v njihovem narodnem jeziku in to iz dveh vzrokov: prvič, za to, ker jih lahko samo na ta način hitro civiliziramo, da jim damo šole v njihovem maternem jeziku. Buržuazija nacionalnega problema ne more rešiti, dočim ga bomo mi popolnoma lahko rešili. Na Kosovu in v Metohiji se tako stanje prav lahko provocira, ker tam se že pojavljajo »narodni bori-telji in rodoljubi«. Glede Nemcev in Madžarov velja, da, kjer zahtevajo šole v svojem jeziku in druge svoje narodnostne pravice, jih mora naša stranka brezpogojno podpirati in jim ob vsaki priliki priskočiti na pomoč. Take naše pomoči ne smejo biti samo manever, temveč popolnoma iskrene. Ravno isto velja tudi glede Makedonije, pa naj prihajajo ta vprašanja s strani »Makedonstvujuščih« ali druge buržuazije, ali pa s strani kmetov samih. Seveda vse to pod sledečim pogojem:

Da se vsa ta vprašanja vedno gledajo s stališča Sudobske federacije in ob vsaki priliki dovajajo v zvezo s to temeljno mislijo.

Naša zmaga pa ne odvisi samo od nas samih, namreč od proletarijata v Jugoslaviji, temveč od dela vsega centralno evropskega in balkanskega proletarijata na tem polju.

(Konec.)

Sestanek ljubljanskih zaupnikov N. D. S. J. je vsako sredo ob pol 8. uri zvečer v »Delavskem domu.«

Zbirajte za tiskovni sklad „Glasa svobode“!

Položaj v Nemčiji.

»Državljska vojna, beda, pomanjkanje, propast Nemčije«, »Mi stojimo neposredno pred izbruhom nove revolucije«, tako in podobno, močnejše ali slabše doni iz vseh nemških časopisov, političnih govorov; nemški buržuji se tresejo, grozijo, žugajo ali kažejo odkrito svojo obupanost.

Gotovo! Tako kritičnih dni še ni preživljala Nemčija, kol jih sedaj. Vsekakor je sedaj položaj kritičnejši kot za časa monarhističnega Kappovega puča.

Vse gospodarske vezi so prelgnane. Nobenega trdnega merila, kar je veljalo pred eno uro, ne drži več. Nič gotovega ni stabilnega. 1 dolar že nad 1 milijon markl Vse pada, vse drči navzdol, povsod poka.

Nihče več ne more računati s tem, kar ima, niti državni finančni minister, niti delavčeva žena, kar je na trgu, se ne more dobiti. Kar je za življenje potrebno, ni na trgu. Narašča lakota, narašča obup delavnih množic.

Srednji stan propada. In v teh bičanih masah malomeščanstva, inteligence vszlaja bes, v njih se poraja misel, ki je vedno močnejša, da spadajo k onim, ki z njimi trpe — k delavcem.

Kapitalisti plešejo na borzi, dvigajo dolar, ropajo ljudstvo. Vsi, od Stinnesa, Kruppa, Bozela, Wolffa, od malih šakalov, ki žro mrhovino, katero so jim pustili veliki jastrebi — ropajo nemško ljudstvo nesramno, zločinsko, banditsko.

Vlada pa sloji brez moči, vije roke in se umika volji špekulantov.

Levo socialistično glasilo »Chemnitz Volksstimme« piše: »Ne more dolgo trajati, da zagradi mučeno ljudstvo po samopomoči, da zadivja po Nemčiji čarovniška sobota — in to mora priti — in tedaj bo ljudstvo razbilo vse, kar še ni ruinirano, tedaj bo tekla kri v potokih.«

Brez trdne podlage, brez razuma, brez volje koleba Cunova vlada sem in tja po razburkanem morju, dokler ne gre vse k vragu.

Iz vsega njenega strahu se izraža le ena volja, porojena ne iz zavesti sile,

ampak iz nagona po samoohrani vladajočega razreda: to je volja za brutalno nasilje proti lačenim, bednim, gladnim.

In tako je slavna Cunova vlada prepovedala demonstracije, pripravljene po komunistični stranki Nemčije (KPD) za 29. julij proti fašistom. »Republikanska« vlada je sklenila, da vzame v zaščito monarhistične fašiste.

Kaj je odgovorila KPD na ta ukrep vlade?

Izdala je poziv na delavstvo, v katerem pravi med drugim: »Cunova vlada ščiti bele garde. Ali delavstvo si bo izvojevalo pravico na ulico! V obračih se ustvarja enotna fronta boja proti fašistovski Cunovi vladi, za revolucionarno delavsko vlado. Nobena prepoved demonstracije ne more zadržati izobupa porojenega gibanja mas. Bližnji tedni in meseci bodo prinesli težke odločitve za nemško delavstvo. Za to mobilizacija mas za odločilne boje zapoved ure. Naša ura sicer še ni prišla, ali ona je bližje, nego mnogi mislijo! —

— Sedaj velja železna disciplina in združena sila. Korak za korakom moramo osvojevati postojanke. Ne napasti trdnjave, ki še ni zrela za napad! Nobenega obupnega izbruha! Ampak odločno, trdno, enotno marširanje v zupanju v svojo moč! —

— In cilj: zavzelje oblasti po discipliniranem delavskem razredu, oprti na najširše delavne množice! —

— Pridite v masah!«

In mase delavskega razreda Nemčije so se ravnale po direktni komunistične stranke Nemčije, kljub prepovedi demonstrirale po vseh mestih proti fašistom, proti Cunovi vladi, za revolucionarno delavsko-kmečko vlado.

Vsi načrti fašistov so bili preprečeni, vlada osramočena, komunistična stranka je dokazala, da popolnoma obvlada položaj, sijajno je izvršil mobilizacijo vseh revolucionarnih sil.

Delavski razred vsega sveta gleda lahko vzpričo tega svešlo v bodočnost.

Mimogrede.

Radikalija in demokratija.

Ljubljansko »Julro« sloka in joka, da v Jugoslaviji diktira »odbor osemnajstotrice radikalov«, ki ima komaj 580.000 glasov v parlamentu in tlači opozicijo, ki ima čez 2 milijona glasov. Nas medsebojno klanje radikalije in demokratije prav veseli in nam je vseč njih medsebojno predbacivanje grehov. Pristavili bi pa, da je za delavski razred vseeno, ali je diktatura radikalije ali demokratije, klerikalcev, zemljoradnikov, radičevcev ali pa socialpatrijotičnega Kristanovega ministerijalizma in lem podobnih živali in smo si na jasnem, da bi diktatura sedanje opozicije bila ravno taka, kakor je ona radikalije in da ta opozicija ima skupaj z radikalijo komaj 2 in pol milijona glasov, medtem ko Jugoslavija šteje čez 12 in pol milijonov prebivalcev, od katerega števila bi morala imeti najmanj polovico glasovalno pravico. Ker pa je radikalija zasedla skupaj z opozicijo potom bajonetrov vlado le z 2 in pol milijona s krvavimi bajoneti pridobljenih glasov, odvzela je pa vso pravico ostalim 10 milijonom jugoslovanskih državljanov in ker so jugoslovanski prebivalci v ogromni večini delavci in kmeli, zahtevamo, da se bajonetska večina odseli iz parlamenta in pokori večini dela.

Resnici na voljo.

V štev. 14. »Lesnega delavca« je g. Tokan mnenja, da se ni šlo za pogovor o lesnemu delavstvu v splošnem in za »lušno« zabavo na veselici lesnega delavstva dne 15. julija l. l., kakor so to zlobne duše v štev. 14. »Glasa Svobode« povedale. Da ne bodo »popolnoma nedolžne« osebe zastoj obrekovane, moramo to nolico popraviti tako, kakor je to v resnici bilo in kakor smo to ugotovili s številnimi pričami:

Ni res, da je v »črnem« avlu pridrela bela oseba, ki se imenuje Tokan Ivan; nasprotno je res, da se je v klerikalnem avlu, v »črni« družbi pripeljal

funkcionar lesnega delavstva gospod Tokan Ivan. Ni res, da se je ta oseba »lušno« zabavala pri mizi g. dr. Golie; nasprotno je res, da se je tajnik Zveze industrijev g. dr. Golia ugodno osečal pri mizi g. Tokana; dalje ni res, da je ponočni davek pobiral neki sodrug; nasprotno je res, da je davek pobiral funkcionar Zveze lesnega delavstva in končno ni res, da se je šlo za interese lesnega delavstva v splošnem, nego je nasprotno res, da se je šlo menda samo za interese funkcionarjev lesnega delavstva.

Prosim sodruge, da oprostite, ako sem prvič bil malo netočen, v bodoče pa bodem nastojal, da takoj v prvem poročilu stvar prikažem v pravi luči.

Kibic § 13.

Županski socializem.

V eni zadnjih števil »Glasa Svobode« smo očrtali, kako je mestni župan ljubljanski ščitil interese naših vajecev prepuščajoč, da o tem zelo važnem vprašanju rešuje bančni sindikat in zveza industrijev. Danes pa moramo odkriti nov škandal, ki vse sedanje prekaša. V »Julru« od 3. avgusta 1923 je proglas mestnega župana ljubljanskega g. dr. Periča, ki pozivlja ljubljanske meščane, da razobesijo državne in slovenske lrobojnice, ker se po njegovem mnenju vršijo »troje za slovensko in jugoslovansko in socialni razvoj važnih prireditev«, namreč: kongresi združenja jugoslovanskih novinarjev in učiteljev ter neka 25 letnica nekega »slovenskega zidarskega in tesarskega društva«. Obenem pristavlja župan, da bo na mestnih poslopih dal razobesiti slovenske lrobojnice, da pokaže narodno zavest.

Koga pozdravlja ljubljanski župan? Udruženje jugoslovanskih učiteljev, ono pohlevno čredo, ki poje psalme vsakemu reakcionarnemu režimu, pa bo jih pelo menda tudi ljubljanskemu županu, one učitelje, ki so v svoji zadnji seji odobrili sklepe in apaško delo »Orjunc«.

Udruženje jugoslovanskih novinarjev,

onih novinarjev, ki vsako delavsko gibanje popolnoma gospodarskega in socialnega značaja že v naprej oznamujejo kol punarsko in državi nevarno gibanje, ono novinarstvo, ki je s svojim hujskanjem proti delavstvu tolkokrat doprineslo, da je nešteto naših sodrugov in delavskih funkcionarjev bilo pretepano in ležalo mesece in mesece v ječah, brez zaslišanja, ono novinarstvo, ki je plemensko mržnjo v Jugoslaviji izzvalo do vrhunca, ono novinarstvo, ki je hvalilo krvnike Zaloške ceste in pelo psalme tedanjemu ljubljanskemu črnemu režimu itd.

Zidarskemu in tesarskemu društvu, eni žolli strokovni organizaciji, ki dela samo parade, ovira pa delo razredno zavednim delavskim strokovnim organizacijam, torej oni organizaciji, ki oddaljuje zidarje in tesarje od svoje stvarnovske bojovne organizacije »Zveze stavbinskih delavcev«.

Socialisti župan pozdravlja žolte kontrarevolucionarje in razobeša jim v čast lrobojnice! Zdravo županski socializem!

Strokovni pregled.

V Angliji

Tipi angleško delavstvo vsled brezposelnosti, ker si industrija ne more najti za svoje izdelke odjemalcev, ker ima previsoko valuto. V Glasgowu se je od početka leta 1923 število mladoletnih brezposelnih delavcev pomnožilo od 7000 na 11.500.

Brezposelnost so si ustanovili svojo organizacijo brezposelnih, Unemployed Workers Organization, ki se ni priključila nobeni obstoječi centrali, niti internacionali. Torej neutralski, kot so pri nas v Sloveniji lesni delavci, grafičarji in uradniške organizacije.

Ko so stopili delavci v pristaniščih v štrajk, jih je reformistična centrala s pozivom na delo izdala. Stavkujoči so na svojih shodih protestirali proti taki izdaji in zahtevali, da se birokratije pokorijo masam in ne narobe.

Podjetniki v stavbinski industriji so hoteli plače stavbinskih delavcev zmanjšati. Delavci so stopili takoj v stavko, nakar so podjetniki odstopili od svoje namere. Stavbinski delavci imajo sedaj 44 urni tedenski delavnik, in ker so podjetniki podaljšali delavni čas, so delavci sklenili stopiti takoj v stavko.

Tudi strojevodje in kurjači se pripravljajo za borbo proti znižanju delavskih mezd in proti podaljšanju delavnega časa.

V Whitehaven so rudarji v štrajku. Prišlo je celo do spopadov med policijo in stavkujočimi, ki so navalili na rudniške ksume. Razbite so vse rudniške naprave. Prilvalne trgovine so se zavarovale z žičnimi ograjami pred zopetnimi naskoki.

Brezposelnost v lesni industriji.

V Mitrovici, Indiji in Zagrebu je pomanjkanje dela. Drvodelci ne potujejo v te kraje.

V Beogradu in Splitu

se nahajajo stavbinci v mezdnem gibanju. Ne potujejo v te kraje.

Krojači in usnarji

se nahajajo v mezdnem gibanju v Beogradu, Zagrebu in Varaždinu. Ne potujejo!

Akcija za ujedinjenje železničarjev.

V Zagrebu so železničarji izvolili partični odbor, ki bo vodil vse predpriprave, da se združijo v enotno organizacijo železničarji od Saveza in neodvisni. Tak odbor je izvoljen tudi v Mariboru.

Štrajk lesnih delavcev v Mislinjah

traja že tretji teden. Delavci so odločeni, da vstrajajo do konca. Gospoda Pergerja in njegove maitrese stražijo žandarji. To je najnovejšo, da žandarji vršijo lakajsko službo pri podjetniku.

Štrajk pomorščakov na Jadranu

še ni končan. Nekateri lastniki ladij so že pristali na zahteve mornarjev in ti opravljajo sedaj obalno službo. I. T. F. je sklenila, da ne bo v nobenem pristanišču razlovala ladij, ki pridejo iz Jugoslavije. Stavkolomcev med mornarji ni.

Na Poljskem

je delavstvo stopilo v stavko, ker podjetniki niso pristali na zahtevano povišanje mezd. Poljska vlada je razobnala po svetu, da je stavka politična, kar pa ni bilo res, ker se je delavstvo povrnilo že četrti dan na delo, ko so podjetniki pristali na 65% povišanje mezd.

Kako izračunavajo v Rusiji minimalne plače.

Vsled padca rublja in ker so poskočile cene življenjskih potrebščin, se v Rusiji izračunava minimalne plače na sledeči način: Ko podlogo se vzame 36 predmetov v oni količini, katero delavec povprečno porabi na mesec. Vrednost teh predmetov je podlaga za povprečno minimalno mezdo. Ker pa se cene teh predmetov hitro menjavajo, se vrši regulacija vsakega 1., 8., 15. in 22. v mesecu. Da pa delavec ne trpi škode, ker dobi mezdo pozneje, ko se je draginja povišala, se v pogodbi vsakokrat določi gotov odstotek, ki se doplača, če draginja med tem časom naraste.

In pri nas? 10.000 rudarjev zasluži n. pr. 16. julija 290.000 dinarjev, katere pa dobi izplačane šele 11. avgusta, torej šele po 4

lednih. Trboveljska družba že pri tej špekulaciji z denarjem rudarjev zasluži lahko velike svote. Tudi proti tej špekulaciji bodo morali rudarji ob priliki nastopiti.

Dopisi.

GUSTANJ. Mezдно gibanje v jeklarni Ravne je imelo z ravnateljstvom mezdnopogajanje dne 23. julija. Izid pogajanj je bil za delavstvo naravnost obupen. Mislili smo na prvi mah, da smo delavci enega posestnika, pa kakor se je pokazalo, se je pri teh pogajanjih delalo velike projekcije, s katerimi so naši vrli socialpatrijoti živahno soglašali, na primer pri Martinovi peči imajo ob nedeljah 50% na temeljno plačo, dočim se plača ključavničarjem nedeljsko delo 35% in v kollarini in plinarini samo 25% na temeljno plačo. S tem je jasno dokazano, v kako bratskem objemu stojijo naši socialpatrijoti s podjetnikom. Dokazano je s tem, da so pri Martinovi peči večinoma socialpatrijoti, dočim so v drugih oddelkih delavci, ki ne lrobijo v socialpatrijotški rog. Čitalo se je v »Delavcu« z dne 26. julija, da se je doseglo približno listo višino plače, kakor jo imajo na Jesenicah. Tam so dosegli 20%, dočim v jeklarni Ravne samo 8—10%. Ravnatelj sicer obljublja in hrani delavce s samimi obljubami, da smo res postali že taki »debeluhi« in strgani, da se že nekateri samega sebe sramujejo. — Delavstvo protestira proti tej pogodbi in se sami med seboj pripravljajo. Kako bi se pa dosegel večji košček kruha, tega se pa večinoma ne zavedajo.

Naša edina rešilna pot je močna, razredno zavedna, bojovna enotna kovinarska organizacija!

Zivelci razredno-zavedni proletarci Mežiške doline!

Zivela enotna kovinarska organizacija!

TRBOVLJE. — Jako čudne in neverjetne stvari se dogajajo od strani razredno-zavednih Amsterdamev. Pravimo razredno-zavedni, ker imajo vedno razredno zavest na jeziku, ali svoje otroke pa vzgojujejo popolnoma v meščanskem duhu in jih pošiljajo v Sokolske in Orlovske vrste. In te soc. patrijotske žene si upajo terorizirati otroke razredno-zavednih starišev, ki so organizirani v borbeni organizaciji zveze rudarskih delavcev. In ta teror in sramolne izraze je pričela izvajati žena soc. patrijota, Franciška Ajdišek. Vemo, da so otroške skupine, katere so se zanosvale v Trbovljah od strani razredno-zavednih sodrugov, in v peti tej skrahirani soc. patrijoti. Povejmo tej mirajoči družbi, da pušči našo deco pri miru, ako ne, stopi razredno-zavedna proletarska mladina na branik. Več omladincev.

Poslano.

V zadnji štev. »Nove Pravde« se je pod vesnikom »Bratstvo« imenovalo tudi moje ime, da sem bil izključen iz izobr. društva »Bratstvo«. Primoran sem v obrambo svoje časti izjaviti sledeče:

1. Nisem bil izključen, kakor se mi predbaciva, temveč sem izstopil sam, ker sem prišel do spoznanja, da v »Bratstvu« ni mesta za proletarsko izobrazbo.

2. Ker »Bratstvo« ne goji v svojih vrstah enakopravnosti, ampak vladajo v njem ljudje, ki so s svojim dvoumnim delovanjem zaslužili že davno, da se jih vrže iz poštene družbe, zato nisem hotel igrati tej čedni družbi pajaca.

Toliko javnosti v pojasnilo in Vam gospoda okoli »Bratstva« v Zagorju v poduk, da se ne boste prihodnjic brez potrebe osmešili.

H koncu še to: če boste tako temeljito »čistili« v svojih vrstah, bodo odšli vsi, ki imajo še kaj proletarskega čula, od Vas in ostane Vam le še klaverno ime.

Klenovšek Joško.

12. avgusta t. l. se vrši v hotelu »Tivoli«

VELIKA VESELICA KOVINARJEV

z izbranim vzporedom, na katero opozarjamo že danes vse sodruge in sodružice od blizu in daleč. — Spored bo pravočasno objavljen.

Tiskovni sklad.

Bukovnik Peter, Jesenice 5 Din, Lelnar Ivan, Vič 4 Din, Gruđen Franc, Vič 2 Din, Mavrovič Ivan, Ljubljana 3 Din, Blažević Ivan, Ljubljana VII 1 Din, Hauptman Peter, Ljubljana 1 Din, Andrejašič Andrej, Brezovica 2 Din, Jazbinšek Vinko, Ljubljana VII 3 Din, Inglič Karol, Skofjaloka 1 Din, Mavrič Ignac, Bled 2 Din, Sodrug Ojsterc, nabral 1.600 Din. Skupaj 1.624 Din. Zadnji izkaz 5.314 Din 50 p. Skupaj 6.938 Din 50 p.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij.

Odgovorni urednik Anton Sušteršič.

Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.